

IOANNIS MESVÆ

DAMASCENI LIBER PRIMVS, SEV

METHODVS MEDICAMENTA PURGAMTIA

simplicia deligendi & castigandi, theore-

maticis quatuor absolutus Ioāne Na-

basuesio Sangossano Medi-

co tū interprete, tum

expolitore,

5 **IN** NOMINE DEI MISERICORDIS,

cuius nutu sermo recipit gratiam, & doctrina per-

fectionem, principium sit verborum Ioan-

nis filij Mesuæ, filij Hamech, filij

Hely, filij Abdela regis

Damasci,

Pla Mesuæ inuo-
catio.

Genealogiæ mo-
dus Hebræorū bi-
blijs consuetus.

10

15 **D**E castigatione medicamētorum simpli-
cium purgantium mētio à quibusdam
veteribus habita est, ea que de re multi
etiam sapiētes scripserunt; cæterum eo-
rum nullus plenè de hac materia disse-
ruit, sed alio atq; alio capite multorum
ad eam pertinentium mentionem faciē-
tes, sparsam doctrinam hāc reliquerūt.

Causa quæ eum
ad scribēdum cō-
pulsit.

20 **S**tris, quibus ex amicitia iure tenemur præstare obsequium, de-

precati sunt nos, vt ea quæ sparsim ab alijs tradita sunt, colligen-

tes, opus vnum exactum perficeremus, quod ea omnia præcepta

vaga cōplecteretur. Quorum iustis precibus victi hoc opus ag-

Rursus Deum
precat. Operis diuise.

25 **g**o pie Deus horum præceptorum collectionem fac fœlicem, qui

ex thesauris largitatis tuæ omnia fœlicia facis. Opus autem hoc

30 nostrum in duas secetur partes, in quarum priore, vniuersalem

scientiam castigandorum medicamētorum certis quibusdam ra-

tionibus tradamus: posteriore verò, cuiusq; medicamenti purgā-

35 tis essentiam [species, delectum] facultates, correctionem, parti-

culatim exequamur.

¶ Vt quæ Ioannes Mesues tum hic, tum in opere vniuerso scribit, facilius intelligantur, &

vt lector ad hoc opus legendum memoriaq; mandandum alacrior accedat: placet exposito

rum Aristotelis exemplo quadam præfari, quæ Græcis *προλογος*, nobis proloquia

Damascus ciuitas
est Syriæ propè
Iudæam.

A

Libri primi

fessione Medicus. Nauauit in arte operam tam diligentem: vt in præstantissimum Medicum
 euaserit. Quare in eam venit opinionem apud maiores nostros: vt ab eis Euāgelista Medico
 rum sit vocatus. Christianam vel Iudaicam religionem coluisse cum ex alijs locis, in quibus
 diuinum auxilium passim implorat, vt in hoc proœmio bis: tum verò maximè ex præfatio-
 ne libri, quem de appropriatis vocant: conijcere licet. In quem locum multa ex sacris literis
 translata coniecit. Id quod religiosè ac sapienter factum esse nemo dubitat. Nouerat enim
 vir optimus, nihil ritè nihilq; prouidenter citra Dei immortalis auxilium & honorè auspi-
 cari homines. Scripsit Arabicè, vt indicat antiqua versio, quæ nō paucas voces Arabicas ser-
 uauit: quas nos etiam interdum consulto reliquimus. Sunt qui velint floruisse, quo tempo-
 re Gofredus Lotharingorum princeps Syriam expugnauit: sunt qui sub Adriano Pontifi-
 ce, anno Christi millesimo centesimo quinquagesimo octauo. Originem duxit ex stirpe re-
 gia, vt ex verbis, quæ præfationi præfixit agnoscas licet. Nomen ipsi proprium fuit Ioannes,
 à patria Damascenus vocatus: patris ipsius nomen fuit Mesues, aui Hamech, proaui Hely,
 abau Abdela, qui fuit rex Damasci. Scripsit hoc opus, quod cunctis præ manibus habetur
 ob eius necessarium vsum: aliud, quod sciam, non extat. Operis autem huius partem priorè
 in duos diuisit libros: quorum priorè, quem nos enarrandum suscepimus, viam rationemq;
 vniuersalem scribere instituit deligendi & castigandi medicamenta, corrigendiq; noxas,
 quæ ab eis impendè solent: posteriore verò eam viam & rationem purgantibus medica-
 mentis simplicibus seculo suo magis cōsuetis particulatim accommodare, cuiusq; essentiã,
 species, delectum, castigationem, facultates singulatim exequendo. Est enim purgantium
 medicamentorum maxima & præcipua habenda ratio, siquidem viribus sunt prædita maxi-
 mis: quo fit, vt error vel exiguus circa illa maximū interdum afferat vitæ periculum. Post
 antidota scripsit vniuersalia sectionibus duodecim distributa. Demū in vltima huius ope-
 ris parte cuiq; singularum partium corporis remedia peculiaria scribit. Quæ omnia ad imi-
 tationem Galeni esse scripta quis non videt? Is enim quinq; primis libris simplicium metho-
 dum accuratam docet medicamentorum omnium facultates inueniendi: quam in reliquis li-
 bris in singulis simplicibus exercet. Post libros de compositione medicamentorum gene-
 ralium tradit: demum de compositione cuiq; parti affectu proprijs. Ex his horum librorum
 ordo euasit perspicuus. Sunt enim naturã priora vniuersalia particularibus: & simplicia cō-
 positis. Partem totius operis primam scripsit suadetibus & postulantibus amicis, quibus in
 ista postulantibus parère voluit: ne amicitia leges violare reluctando videretur. Pollicetur
 igitur quæ ab Hippocrate, Platone, Galeno, Bufo, Paulo, Serapione, Auicenna, Hamech,
 Ioannitio, Haly, Alchindo, & alijs, quos passim citat, per varia volumina & capita vel con-
 fuse, vel imperfectè tradita erant: ea coniunctim discretè, perfectè se edoctorum, aureas eo-
 rum autorum sententias in hoc vnum opus transferendo. Itaq; diuinum hoc opus Ioannis
 Damasceni est: ceterum ex varijs autoribus collectum, vt ipsemet initio præfationis testa-
 tur. Vnde etiam animi liberalitatem ingenuitatemq; arguas licet. Quoniam non pudet cum
 fateri, per quos profecerit, nec suum cuiq; referre acceptum. Vniuersalem hanc methodum
 canones appositissimè vocauit. Nam quod *Κανων* Grecis, regula dicitur Latinis. Est autem
 regula fabrorum instrumentum, quo omnia dirigunt, & metiuntur, rectaq; ab obliquis, pla-
 na a subsultantibus distingunt. Ab hac, metaphora sumpta, canones vniuersales appellat,
 præcepta vniuersalia, quæ in hoc opere scribit: quoniam his, veluti regula quadam, vti pos-
 sumus in singulorum simplicium examine, delectu, & castigatione. Opus perquam vtile &
 necessarium est tum pharmacopolis, tum Medicis: illis quidem ad rectum medicamentorum
 delectum, & corrigendi modum: his verò tum ad eosdem vsus, tum ad corrigenda sympto-
 mata, quæ partim in ipsa purgatione, partim post ipsam sese offerunt. Doctrinæ genus diui-
 forium est, iam inde ab Hippocrate, Platone, & Galeno magnopere cōmendatum. De quo,
 vt de alijs duobus doctrinæ generibus, Aristotelis, & Platonis expositores abundè agunt: egit
 etiam copiose Nicolaus Leonicensis in opere de tribus doctrinis. Illud verò silètio præter-
 eundū non est, varia hæc nomina, Ioannes, Mesues, Ioannes Mesues, Heben Mesues, Ioannes
 Heben Mesues, Filius Mesues: autorem huius libri sæpe significare, est enim familiare huic

Institutū & ordo.

Ordinis ratio.

Qui excitauit
ipsum ad scri-
bendum.

Inscriptionis ra-
tio.

Operis vtilitas.

Doctrinæ genus.
Gale. de natur. hu-
ma. & lib. 1. ad
Glauc. Plato in
Phile. & in So-
phisti. Alcino, in
libello, quo Pla-
tonis placita ex-

5

10

15

20

25

30

35

40

45

50

Theorema primum.

II

5 autori, & Basio, & Auenzoari, & nonnullis alijs Arabicae familie autoribus: quoties nouam
 aggrediuntur materiam vel sententiam, nomen suum praescribere. Quod si quando post ali
 quod horum nominu in orationis serie sequatur: & ego dico, & nos dicimus, vel quid aliud
 his aequipollens, coniectura ducimur tunc praecedentia ex aliorum sententia pronuntiata
 10 esse, licet interdum idem cum illo habeat nomen: vt capite de Sagapeno in simplicibus, vbi
 ex sententia Mesuae bisiriam corrigi Sagapenum docuit, suum ceu nouu interponit modum
 corrigendi. Ex quo perspicuum est alium a se eo loco nomine Mesues intellexisse. Huic no-
 strae sententiae fauet Iacobus Syluius in sua versione, quippe qui aliorum autorum nomina
 expressit, tacuit, quae nos diximus: non taciturus si putasset diuersorum autorum nomina esse,
 & non vnus Mesuae. Hec, licet leuia, initio praemittere visum est, ne passim circa ea haesitet
 lector.

ponit. Hammo.
 Simplicii Philoso-
 phi in com. in logi-
 cam Aristot. Boe-
 ti. in lib. de diui-
 sionibus.

DIVISIO LIBRI PRIMI IN THEO- remata quaedam primum, deinde in capita singulorum theorematum.

15 **H**oc nostro libro primo quatuor theoremata docebi-
 mus: in quorum primo explicabimus, quae sint obser-
 uanda in medicamentorum delectu. In secundo, qua
 ratione vis medicamentorum purgantium malefica cor-
 rigenda sit. In tertio, quo pacto sit occurrendu nocumentis, quae
 20 in corpore ipso excitantur purgandi tempore. In quarto, quomo-
 do corrigenda sint nocumenta, quae post vacuationem succede-
 re solent. Theorema primum duo sub se capita continebit. In quo-
 rum priore de medicamentorum delectu agemus, sumpto iudicio
 a propria ipsorum essentia: in altero, deligendi rationem tra-
 25 demus a facultate ipsorum medicamentorum sumpta indicatio-
 ne. Secundum theorema in duas diuidetur summas. In priore ex-
 plicabitur modus corrigendi medicamenta, mixto illis alio me-
 dicamento. Quae summa in quatuor subdiuidetur capita: & in pri-
 mo illorum docebitur castigatio medicamentorum per mixtio-
 30 nem eius, quod proprietate insita opponitur ijs, quibus miscetur.
 In altero de correctione eorum differemus per ea, quae temperiem
 contrariam sunt sortita. In tertio eadem castigari docebimus per
 ea, quae effectus contrarios prestant. In quarto denique de pro-
 portione earum rerum agemus, quae inuicem commiscendae sunt.
 35 Altera summa rationem castigandorum medicamentorum com-
 plectemur, quae arte fit. Quae item in alia quatuor capita partie-
 tur: in quorum primo rationem praeparandi medicamenta per
 coctionem explicabimus: in altero, per abluionem: in tertio, per
 infusionem: in quarto, per triturationem. Theorema tertium, quod
 40 rationem occurrendi nocumentis purgationis tempore euenien-
 tibus complectetur, in tria diuidetur capita: in quorum vno ex

Libri primi

plicabimus, quid agendum sit, si medicamentum materiam moueat, sed non vacuet; in altero, si illegitimè & laboriose; in tertio si ultra quam conuenit, vacuet. Quartū theorema, (quo ratio corrigendi nocumenta, quæ purgationi succedunt, tradetur) in tres decim capita distribuemus, succedentia sibi deinceps hac ordine: 5
1. Febris, 2. Dolor capitis, 3. Vertigo, 4. Visus imbecillitas, 5. Ventriculi imbecillitas, 6. Sitis, 7. Singultus, 8. Ventriculi dolor, 9. Intestinorum vlceratio, 10. Deiectio cruēta, 11. Tenesmus, 12. Corporis laxitas & debilitas, 13. Conuulsio. Primus igitur liber viginti sex capitibus absoluetur.

¶ Summatim perstrinxit, & ob oculos proposuit vniuersa, quæ hoc opere docturus est. Quas summas si quis diligenter memoriæ mandauerit, notaueritq; singulorum capitum diuisionis partes: omnia, quæ in hoc opere continentur, in numero habebit. In singulis enim viginti sex capitibus à summis primisque tum generibus tum causis exorsus, ea in alia inferiora partitur, nec diuidendi finem facit, donec ad talem descendat speciem, causam effectumue: quæ in vnum numero & indiuiduum desinant, si vlteriùs diuisio procedat. Diuiditur genus in suas species: totum in suas partes: causa in suos effectus: effectus in suas causas. Partitio & resolutio sub diuisionis nomine contineantur hoc loco. Reliqua tam sunt aperta, vt expositione non egeant. 10
15

THEOREMA PRIMVM MEDICAMENTORUM naturam, delectum, facultates complectens in duo diuisum est capita, Caput primum est de medicamentorum delectu, qui fit, sumpto iudicio à propria ipsorum essentia, 20
25

Medicamentum esse purgans dicimus, non à temperamento, sed quia est tale; neq; vt cōtrarium [agens] in contrarium, quatenus contrarium, sed quia est tale; neq; vt simile trahēs & euellens alterum, [aut vt contrarium] sed quia est tale; neq; vt graue aut leue sursum vel deorsum vim agitandi habens, sed quia est tale. 30

¶ Hoc & sequens theorema Medico & Pharmacopola pariter scribuntur: reliqua duo ad Medicum potius pertinent. In huius priori parte methodum docet deligendi medicamenta sumpto iudicio ab ipsorum essentia: post alio capite idem docturus ab eorum facultate sumpta indicatione. Scripserant de re eadem Dioscorides, Galenus, & alij autores tum Græci, tum Latini, tum Arabes, cæterum nec plene, nec de omnibus, neq; omnia nouerant omnes medicamenta purgantia, quibus potissimum hanc methodum accommodat. Sed tamen locos proponit communes, ex quibus in alijs etiam bona à malis rationem discernendi ducere possis. Incipiamus igitur à definitione eius de quo agitur, vt intelligatur, quid sit id de quo differendum est. Delectus medicamentorum distinctio est boni à malo per proprias & peculiare notas sumptas, partim ab eorum essentia, partim à facultate. De hoc dicturus inuestigat primum quenam est virtus, per quam purgantia medicamenta trahunt humorem sibi familiarem: & breui admodum oratione magnum rerum pondus complexus est, in hunc 40